

PAPIESKI INSTYTUT STUDIÓW KOŚCIELNYCH

Zespół nr 27

**Kompania żołnierzy polskich w Algierii
1941-1942**

Inwentarz

Opracował Rafał Górny

Rzym 2017

Wstęp

Druga wojna światowa wywołała olbrzymie fale migracji ludności w tym uchodźstwa wojskowego i cywilnego. Mieszkańcy terenów II Rzeczypospolitej przemieszczali się na wszystkie kontynenty, poza Antarktydą, w tym również do Afryki Północnej. Polacy trafiali tam różnymi drogami, m.in. w wyniku następstwa przegranej przez Francję wojny z Niemcami w 1940 r. Do wybrzeży Afryki na statkach francuskich docierali polscy żołnierze, którzy znajdowali się w portach śródziemnomorskich. Później przybywali także ci, którzy po kapitulacji Francji kierowali się do Wielkiej Brytanii i zostali internowani przez rząd Vichy. Głównym miejscem ich koncentracji były tereny Algierii. W Saidzie (północno-wschodnia Algieria) pierwsi Polacy pojawili się 14 lutego 1941 r. Przyjechali oni z więzienia w Al-Barwakijja (prowincja Al-Midijja w Algierii), „gdzie obchodzono się z nimi źle, a nawet bito i kopano”. Potem przybywały kolejne, coraz bardziej liczne grupy zdemobilizowanych żołnierzy polskich ewakuowanych z Francji do Afryki Północnej. Utworzono z nich polską kompanię, podzieloną na trzy plutony i zakwaterowaną w koszarach Legii Cudzoziemskiej. Jej dowódcą został najpierw w zastępstwie ppor. Zdzisław Raczyński, a następnie por. Jerzy Piątkowski. Szefem kompanii został st. sierż. Rudolf Benal. Tuż po utworzeniu kompanii, jej dowódca polecił najprawdopodobniej plutonowemu Józefowi Łukawskiemu prowadzenie kroniki, którą w 1942 r. powierzono polskiemu konsulowi, hr. Emerykowi Hutten-Czapskiemu, odwiedzającemu żołnierzy w ramach działalności dyplomatycznej w Algierii.

Akta związane z kompanią żołnierzy polskich w Algierii do zasobu Papieskiego Instytutu Studiów Kościelnych zostały przekazane przez hr. Emeryka Hutten-Czapskiego. Stanowią one jedynie szczątek zespołu, w związku z tym podczas opracowania niemożliwe było odtworzenie układu kancelaryjnego, dlatego też zastosowano układ logiczny-wyrozumowany. Na początku umieszczono kronikę, złożoną z trzech części, która z niezwykłą skrupulatnością dokumentuje i opisuje życie codzienne polskich żołnierzy, a dołączone liczne fotografie ilustrują dodatkowo ich sytuację. Następnie umiejscowiono rozkazy dzienne dowódcy kompanii, zeszyt kontrolny oficera inspekcyjnego, raporty składane podczas apelu i przepustki. Podczas opracowania nie przeprowadzono brakowania akt. Opracowany zespół liczy 14 jednostek archiwalnych, co stanowi 0,12 mb. akt, obejmujących lata 1941-1942.

Rafał Górny

Bibliografia:

Źródła

Papieski Instytut Studiów Kościelnych, Zespół nr 27: Kompania żołnierzy polskich w Algierii, sygn. 1-5.

Opracowania

Bielak M., *Ewakuacja żołnierzy polskich z Francji do Wielkiej Brytanii i Afryki Północnej w latach 1940-1941*, [w] *Letnia szkoła historii najnowszej 2008*, red. M. Bielak, Ł. Kamiński, Warszawa 2009, s. 13-19.

Knopek J., *Specyfika polskiego uchodźstwa cywilnego i wojskowego do Afryki Północnej w okresie II wojny światowej*, „Krakowskie Studia Małopolskie”, 8, 2004, s. 35-62.

Robótka H., *Opracowanie i opis archiwaliów*, Toruń 2010.

Sygn.	Tytuł	Daty	Opis j.a.	Uwagi
1	Kronika byłych żołnierzy w Afryce. Pamiętnik pobytu polskich żołnierzy w Saidzie prowadzony najprawdopodobniej przez plutonowego Józefa Łukawskiego na polecenie dowódcy por. Jerzego Piątkowskiego. Zawiera fotografie dokumentujące życie codzienne żołnierzy oraz spisy imienne członków.	1941	księga; stan dobry; rękopis; pol.; k. 56	Część 1. Na okładce górnej naszyty herb Orła Białego
2	Kronika byłych żołnierzy w Afryce. Pamiętnik pobytu polskich żołnierzy w Saidzie prowadzony najprawdopodobniej przez plutonowego Józefa Łukawskiego na polecenie dowódcy por. Jerzego Piątkowskiego. Zawiera fotografie dokumentujące życie codzienne żołnierzy.	1941	księga; stan dobry; rękopis; pol.; k. 35	Część 2
3	Kronika żołnierzy polskich w Afryce. Pamiętnik pobytu polskich żołnierzy w Saidzie prowadzony najprawdopodobniej przez plutonowego Józefa Łukawskiego na polecenie dowódcy por. Jerzego Piątkowskiego. Zawiera fotografie dokumentujące życie codzienne żołnierzy.	1941-1942	księga; stan dobry; rękopis; pol.; s. 120	Część 3/1
4	[Kronika żołnierzy polskich w Afryce] Pamiętnik pobytu polskich żołnierzy w Saidzie prowadzony najprawdopodobniej przez plutonowego Józefa Łukawskiego na polecenie dowódcy por. Jerzego Piątkowskiego.	1942	akta luźne; stan dobry; rękopis; pol.	Część 3/2; brak początkowych kart od 1 do 27
5	Kronika żołnierzy polskich w Afryce. Pamiętnik pobytu polskich żołnierzy w Saidzie prowadzony najprawdopodobniej przez plutonowego Józefa Łukawskiego na polecenie dowódcy por. Jerzego Piątkowskiego. Zawiera fotografie dokumentujące życie codzienne żołnierzy.	1942	księga; stan dobry; rękopis; pol.; s. 141	Część 3/3
6	Ordres du jour du Grupement des Demobilises Polonais. Rozkazy dzienne Polskiej Grupy Zdemobilizowanych Żołnierzy.	1941.02.22 – 1941.04.06	poszyt; stan dobry; rękopis; fr.	Rozkazy z podpisami dowódców
7	Rozkazy Dienne Kompanii.	1941.02.22 – 1941.05.15	poszyt; stan dobry; rękopis; pol.	Rozkazy z podpisami dowódców
8	Rozkazy Dienne Kompanii.	1941.05.14 – 1941.07.22	poszyt; stan dobry; rękopis; pol.	Rozkazy z podpisami dowódców
9	Rozkazy Dienne Kompanii.	1941.07.23 – 1941.09.04	poszyt; stan dobry; rękopis; pol.	Rozkazy z podpisami dowódców

10	Zeszyt Kontrolny Oficera Inspekcyjnego.	1941.03.10 – poszyt; stan dobry,
1941.05.06 rękopis; pol.
11	Zeszyt Kontrolny Oficera Inspekcyjnego.	1941.05.07 – poszyt; stan dobry, rękopis;
1941.08.10 pol.
12	Billets d'appel journaliers. Raporty składane podczas apelu.	1941.02.22 – poszyt; stan dobry,
1941.05.19 rękopis; fr.
13	Książka raportów. Billets d'appel.	1941.05.21 – poszyt; stan dobry,
1941.08.21 rękopis; fr.
14	Przepustki.	1941 poszyt; stan dobry,
rękopis; pol.

Ogólna liczba pozycji: 14

Rzym 2017

Rafał Górny